

„אחרי שהסתיימה מילחמת ששת-הימים יכול היה צה"ל מבחינה לוגיסטית להמשיך עוד ימים רבים בתום המלחמה ולהגיע עד לוב. נשארה לנו בתום המלחמה כמות מלאי גדולה. ואילו בתום מילחמת יום-הכיפורים ידוע לכל מה היה מצב המלאי שבידי צה"ל. וזאת, למרות שלמלחמת יום-הכיפורים נכנס צה"ל עם רמת מלאי גדולה פי ארבעה או חמישה מזו שבה החל את מילחמת ששת-הימים.

„אילו היה לצה"ל מטכ"ל חושב, יום ואחראי, הוא היה אומר לשר-הביטחון: יציאתה של מצריים ממעגל המלחמה מאפשרת לנו להציע לחסוך הרבה מאוד כסף. צה"ל אינו זקוק עוד לאותה רמת מלאי, שהוולט עליה בעקבות מילחמת יום-הכיפורים, אם האוצר לא יוריד לנו יחסים אלה. תשאר בידינו רורבה עזומה. — מתפנים מחסנים בבית; רמת מלאי תרד. „זה מה שחשוב לדעת: אם מקבלים את ההנחה ששלום הוא מצב חרש, שיש לו משמעות חדשה, היא חייבת להתבטא גם בתקציב, אם אין משמעות לשלום — למה עושים אותו?”

„המטכ"ל מתנהג כמו ילד מפונק”

ה נרשא איתו מעלה מתי פלד לוויר כוח ציבורי אינו חדש. הוא היווה עילה לעימות בין הממשלה למטכ"ל כבר לפני 27 שנים וגרם להתפטרותו של רב-אלוף ייגאל ידן מתפקיד הרמטכ"ל. ב-1952 היה דויד בן-גוריון ראש-הממשלה ושר-הביטחון. הוא עשה אז הערכה מצב על פיה גרם להתפטרותו סכנה מידית של מלחמה. בהתאם לכך החליט ביג"י ש בפני המדינה ניצבות משימות חשובות יותר מאשר לקיים צבא סדיר גדול. הוא הורה להקטין את הכוח הסדיר של צה"ל למיסגרת אבסורדית של שתי חטיבות רגלים.

אומר מתי פלד: „ידן, שכבר אז לא היה מסוגל למחשבה מדינית כוללת, אמר שהוא אינו מוכן לעמוד בראש הצבא בתנאים אלה והתפטר. אני זוכר את היום בו אסף בן-גוריון את סגל הפיקוד הבכיר של צה"ל ונשא בפניו גאום שהתייזה שלו היתה: „ביטחון זה לא רק צבא. ביטחון זה קליטת-עליה. ביטחון זה חינוך. ביטחון זה בניית המשק. הצבא אינו יכול לצפות שיכסו אותו מכל הכיוונים. „אילו היה בן-גוריון חי היום המטכ"ל היה אומר לו שגם בתנאי שלום הוא חייב להיות מוכן לכל הפתעה. כאילו השלום אינו קיים. היה בן-גוריון אומר ודאי למטכ"ל: „אתן לכם הנחיות יסוד: השלום הוא שלום אמיתי — אחרת לא היינו חותמים עליו. מצרים יוצאת ממעגל המלחמה ופירונו סיני הוא משמעותי. נוצר מצב סטאטי חדש. נא להתאים את עצמכם אליו.”

„אבל הממשלה של היום אינה נותנת שום הנחיות כאלה לצבא. אפילו מיש"ר רד-הביטחון אינו מוריד הנחיות כאלה למטכ"ל. המטכ"ל הוא המכתב למדינה את מיבנה התקציב שלה. ואת כל הפירוט רמות החברתיות הכלכליות שהיא יכיר לה לבצע. נהיגו למדינה מיליטאריסטית, שבה הצבא קובע למדינה את צרכיה. „אילו היה לנו מטכ"ל יותר בוגר מב-חינה אינטלקטואלית. סבור האלוף (מיל), פלד, „בעל תחושת אחריות יותר כוללת, הוא היה אומר כך: „אין אנו יודעים את יתפתחו העניינים המדיניים. לכן אנחנו מבקשים להישאר במיסגרת התקציב הנ"כחית. אבל לבוא ולומר, שהשלום צריך לעלות לישראל בכל תוכניות הבינוי והשיקום שלה רק משום שהצבא רוצה להבטיח את עצמו מכל הכיוונים — זוהי דוגמה לחוסר אחריות ממלכתית.

„גישה גולמית (מלשון גולם) כזאת לא היתה יכולה להיווצר אילו היה צה"ל מקבל את תוכנית הריאורגניזציה של ה"אלוף ישראל (טליק)“ טל. הוא לא הציע תוכנית ריאורגניזציה אירגונית בלבד. ההשלכות האירגוניות של הצעתו הן פורעל יוצא של תפיסה כוללת של צה"ל בשנות השמונים. טליק ניסה לבנות מערכת שתהיה מסוגלת להתאים את עצמה למצבים חדשים. אותו מטכ"ל שדחה את הצעתו מציע עתה למדינה תקציב-ביטחון לזו. הדברים שלובים זה בזה. המטכ"ל מתנהג כמו ילד מפונק. והתחליף שפיתח במקום הצעתו של טליק ממחיש את הכלל: כשאתה לא יודע מה לעשות — אתה עושה מה שאתה יודע.”

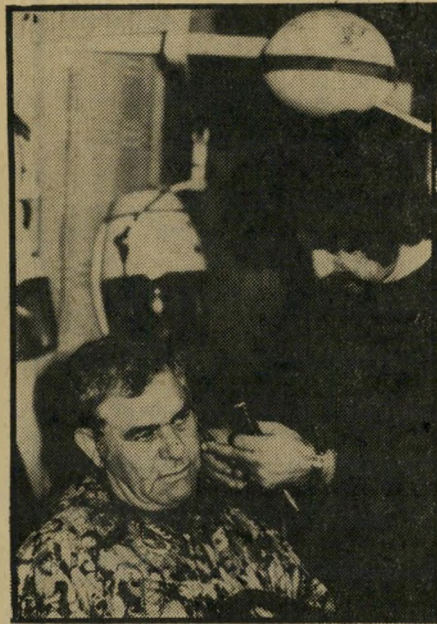
אחרי שהסתפר, ניפרד ממישפחתו, קיבל ברכות מרבנים וביקר בעירייה ערך רכטמן מסע של דמעות וחיבוקים ברחובות

קחת איתך סוודר? קר בבית? „הסוודר. שימחה. אמו הקשישה של ח"כ שמואל רכטמן ניסתה למנוע מבנה לעזוב את ביתה שברחובות. היה זה ביום השני האחרון, בבוקר. שתיים מאוחר ירד תר התייצב רכטמן בכלא מעטויה לריצוי שלוש וחצי שנות מאסר. אולם האם ניסתה להחזיק את בנה אצלה. „אמא. לא קר בבית-הסוודר. אנחנו נכנסנו לקיץ. אל תדאגי, ידאגו לי שם.” אך האם לא הירפתה. אחזה בזרועו של רכטמן עד שהוא היה צריך להינתק ממנה בכוח. באותו הרגע נכנסה לדירה אחותו של רכטמן חוה דג'אני. כשהיא נושאת עימה עשרות קופסות של גולות וחבילה גדולה. „קח את הכדורים ותיזכור לקחת כל יום. שלא יהיה איכפת לך מאף אחד. לא מזיגל, לא מהשוטרים ולא מהשופטים. אנחנו אוהבים אותך ונחכה לך. הבאתי לך שימחה חשמלית. קח אותה איתך.” כשסירב רכטמן זעקה חוה דג'אני: „מה, גם חשמל אין בבית-הסוודר?” ביום האחרון שלו כאדם חופשי התעורר שמואל רכטמן בשעה 6.30 בבוקר לציל צול הטלפון. אחת אחרת שלו, המתגוררת בניו-יורק, בישרה לו כי הצליחה לשכור את שירותיו של „עורך-הדין הכי גדול של אמריקה והוא יוצא מזה לישראל.” רכטמן הסביר לה כי „זה כבר מאוחר. לא

כאשר ביקר רכטמן ביום כניסתו לכלא אצל האדמו"ר מקרעטשניץ שליט"א, העניק לו הרב מטבע-סגולה ועט. הרבי התמרמר על כך שרכטמן לא שוחרר עד לעירעורו. בביקור זה נשבר שמואל רכטמן ואחרי שנישק את ידו של הרב, פרץ בבכי כשהוא מייבב: „עושים לי עוול.”

פרידה מהרבי

אם היום האחרון לחורף החליל רכטמן במיטפת נשים וביקש מהספר: „תספר קצר, שלא יספרו אותי בכלא.”

אסתפר

אנחנו איתך. אנחנו יודעים שלא עשית כלום.”

רכטמן התרגש. „הם אוהבים אותי. הן צאתי את הנשמה בשבילם, בשביל הצירבור כולו. עכשיו אני הולך לבית-הסוודר. אבל להם זה לא משנה. קיבלתי עשרות מיכתבים של אנשים המציעים לתרום כל אחד שבוע או חודש מחייהם כדי לשבת במקומי בבית-הסוודר. הם אוהבים אותי. עשיתי שגיאה שלא רצתי שוב פעם לעירייה. אולי בית-המישפט היה מבין שהעם לא רוצה שאני אשב בבית-הסוודר, והעונש לא היה כזה.”

התחנה השנייה היתה בית אמו. „אמא היא אשה פרימיטיבית. היא אפילו לא יודעת לחתום את שמה. אבל היא אשה טובה.” האם סירבה להצטלם. „היה אצלי המיטרה של זיגל והם חקרו אותי. זה מספיק לי. לא רוצה פירסומת.” אחר-כך התעוררה ואמרה לעצמה ולצולם: „אני לא מתביישת בבוש שלי. הבן שלי צדיק. אני כן אצטלם איתו. גיבור הוא דלק. הבן שלי טוב. גיבור מסתובב חופשי. הבן שלי צריך ללכת בשבילו לבית-הסוודר.”

הביקור הבא הוא בביתה של בתו הבכירה של רכטמן, דפני אך קודם.

עד התביעה במישפט רכטמן.

תסנת אנ הכריא

צריך. החוקים בארץ הם לא כמו באמריקה. אני נכנס לבית-הסוודר היום.”

„אני לא מתביישת”

בשעה 7.30 עזב רכטמן את ביתו. נעמי נשארה בבית: „אני צריכה להתלבש ו” להסדר, בבית-המישפט יהיו עיתונאים וצלמים.” באותה שעה פתח רכטמן במסע פרידה בן שלוש שעות מהעיר שבה נולד לפני 55 שנה. העיר שבראשה עמד במשך תשע שנים והעיר שאותה ייצג בכנסת. במהירות רבה הפך מסע הפרידה מסע של אהדה ציבורית של תושבי רחובות לראש-העיריה שלהם לשעבר, שהלך לכלא.

התחנה הראשונה היתה במיטפת הנשים המפוארת ביותר של רחובות, מיטפת דויד. יום קודם לכן התבקש דויד לפתוח את המיטפה שלו מוקדם יותר מהרגיל. רכטמן התיישב על כסא המסתפרים ואמר לספר: „תספר קצר, שלא יספרו אותי עוד פעם בבית-הסוודר.” לירון, היילת חיל ה"אוויר, שהגיעה אף היא למספרה והמתינה לתורה התעניינה בסיכוייו של רכטמן לצאת זכאי בעירעור. „אם יש אלוהים ב"שמים, יצא שמואל זכאי.” השיב לה דויד במקום חבר-הכנסת. „אם הוא לא יצא זכאי, כל רחובות תצא לרחובות להפגין.”

אחרי חצי שעה נפרד רכטמן מדויד ומ"לירון, כשהוא מנשק את לחיי שניהם. בעניניו של דויד עמדו דמעות. בדרכו למ"כונת הפיאט השכורה שבה נהג, עצרו את רכטמן עשרות תושבים. „את רובם אני אפילו לא מכיר בשם.” הודה באותה שעה כשעוד היה במצב-רוח טוב, אולם למרות שלא הכירם נישקו אותו הכל: גברים, נשים, נערות צעירות, וילדים שהוריהם דחפו אותם לעברו. „היה טוב שמואל.

נ עמו, אשתו של רכטמן היתה עסוקה בחפיפת שער ראשה. באותה עת היה רכטמן עצמו עסוק במיון מיכתבים.

ח"כ שמואל רכטמן אורז לפני היציאה אל הכלא חרופות ותכ"שירי גילוח, דקות אחדות לפני שהוא יוצא.